

מבחן לדוגמא - מבחן עם חומר סגור

פרק א - שאלות ידע והבנה

יש לענות על 2 שאלות מתוך 4. לכל שאלה 20 נקודות.

1. הציגו שתי דרכים שסייעו לנאצים לבסס את שליטתם בגרמניה במהלך שנות השלושים.
הציגו שני צעדים שנקטו הנאצים נגד היהודים בגרמניה בין השנים 1933-1935.

2. בשנת 1938 החריפו הנאצים את מדיניותם כנגד היהודים בגרמניה.
הסבירו כיצד מגמה זו באה לידי ביטוי בשתי פעולות של הנאצים.
הציגו שתי סיבות להחרפת המדיניות שלהם.

3. בשנים 1939-1940 גרמניה נלחמה מול מספר מדינות.
הציגו מאבק מול מדינה אחת שמהווה ניצחון לגרמניה, ומאבק אחר מול מדינה אחת שמהווה כישלון לגרמניה.
הסבירו מה הביא לניצחון של גרמניה במקרה האחד, ולכישלונה במקרה השני (שני הסברים).

4. הציגו דילמה אחת שהייתה לראשי וחברי היודנראט בשלב הראשון של המלחמה, ודילמה נוספת שהתעוררה בשלב מאוחר יותר.
הציגו את אחת הדרכים בהן התמודד אדם צ'רניאקוב, ראש היודנראט בגטו ורשה, עם אחת הדילמות שהצגתם.

פרק ב - טקסט מילולי

לפניכם קטע מעובד עפ"י המבוא לספרם של איתמר לוין ושלומית לן "הנדון: השמדה - ועידת ואנזה והפתרון הסופי". קראו אותו בעיון וענו על שתיים מן השאלות הבאות. לכל שאלה 20 נקודות.

"...מה היה טיבו של "הפתרון הסופי"? האם הצמרת הנאצית הורתה במודע על השמדת יהודי אירופה, או שמא האירועים התגלגלו והסלימו (החריפו) מעצמם? התשובה הברורה לכך מצויה בפרוטוקול ועידת ואנזה, ומכאן חשיבותם העצומה של הועידה ושל הפרוטוקול. יוזם הוועידה ומי שישב בראשה, ריינהרד היידריך, הציג ל-15 הנוכחים בוועידה טבלה מפורטת של מספר היהודים בכל הארצות, שהסתכם ב-11 מיליון. לאחר מכן הבהיר מה יעלה בגורלם:

תחת הנהגה מתאימה יש, במהלך הפתרון הסופי, להוביל באופן מתאים את היהודים לגיוס עבודה במזרח. אותם היהודים הכשירים לעבודה יובלו לשטחים אלה בפלוגות עבודה גדולות, תוך הפרדה בין המינים, כסוללי כבישים; חלק גדול מהם יאבדו ללא ספק בתהליך ההתמעטות הטבעית. אלה שיוותרו עד הסוף, הם בלי ספק אותו חלק שיש לו כושר התנגדות גדול ביותר, ולו יינתן טיפול מתאים, כי הוא מהווה ברירה טבעית, ובמקרה של שחרור ישמש כגרעין לבניית יהודי חדש.

מעבר לכך הפרוטוקול מהווה עדות מצמררת למה שהפך את השואה לאפשרית: שילוב של אידיאולוגיה רצחנית, יעילות פקידותית ויכולת תעשייתית. האידיאולוגיה הגזענית-אנטישמית הפכה את היהודי לתת-אדם מזיק ומסוכן, שחובה להיפטר ממנו כדי להגן על העם הגרמני. היעילות הפקידותית הייתה חיונית לצורך ביצועו של מבצע ענקי וחסר תקדים ביבשת הנתונה במלחמת-עולם. היכולת התעשייתית איפשרה להשמיד בצורה מהירה, ואפילו כדאית מבחינה כלכלית, 6 מיליון בני-אדם.

(מעובד עפ"י: איתמר לוין ושלומית לן, הנדון: השמדה - ועידת ואנזה והפתרון הסופי, בהוצ' מודן 2012).

6. על פי הקטע, הציגו שתי הוכחות מתוך פרוטוקול ועידת ואנזה לכך שהצמרת הנאצית תכננה במודע את השמדת היהודים באירופה.
על פי מה שלמדתם, הסבירו שני גורמים להקמת מחנות ההשמדה דווקא במזרח פולין.

7. על פי הקטע, הציגו שתי מטרות של הנאצים בהעברת היהודים למחנות עבודה.
על-פי מה שלמדתם, הציגו שתי דרכים, בהן הנאצים הסתירו מהיהודים את המטרה האמיתית לשליחתם למזרח.

8. על-פי מה שלמדתם, ציינו עיקרון מתוך האידיאולוגיה הנאצית שבא לידי ביטוי בתוכנית "הפתרון הסופי". הסבירו כיצד עקרון זה בא לידי ביטוי בקטע.
על-פי הקטע, הציגו שני גורמים נוספים שאיפשרו את השמדת יהודי אירופה.

פרק ג - ניתוח מקור חזותי

ענו על שאלה אחת מתוך 2 השאלות הבאות. לשאלה 20 נקודות.

9. לפניכם ציור המתאר את כניסת היהודים לגטו ורשה.
עיינו בו וענו על השאלה שאחריו.

https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQQj1l_8itHdCkWK0ST903BbisZCDOMP0oWtEwOwi_ph28_SafLljdRacegr28avIIX7O8&usqp=CAU

א. לאחר כיבושה של פולין ע"י גרמניה, ראש משטרת הביטחון הגרמני היידריך הוציא את "אגרת הבזק" ובה הציג את המדיניות הנאצית כלפי היהודים בפולין.

על-פי מה שלמדתם, הסבירו שתי מטרות של הנאצים במדיניות שנקטו כלפי יהודי פולין.
הציגו את המימוש של אחת המטרות של "אגרת הבזק" על פי שני רכיבים בתמונה.

ב. המדיניות הנאצית כלפי היהודים השתנתה לאחר הפלישה לבריה"מ בשנת 1941.

על-פי מה שלמדתם, הציגו את השינוי במדיניות.
הסבירו שני גורמים לשינוי במדיניות הנאצית כלפי היהודים לאחר הפלישה לבריה"מ.

10. לפניכם שתי קריקטורות: קריקטורה א' צוירה בשנת 1939 ומופיעה בה דמותו של סטלין וקריקטורה ב' צוירה בשנת 1945 ומופיעים בה דמויותיהם של מנהיגי בעלות הברית. עיינו בקריקטורות וענו על השאלות הבאות:

קריקטורה ב' (פורסמה בשנת 1945)	קריקטורה א' (פורסמה בשנת 1939)
 תרגום: ואיך אנחנו מרגישים היום?	 תרגום: קדימה, צעד...

א. על פי מה שלמדתם, הציגו את האירוע ההיסטורי שבעקבותיו צוירה הקריקטורה בשנת 1939.

מהשוואה בין שתי הקריקטורות ניתן לראות כי חל שינוי ביחס לסטאלין בין השנים 1939 ל-1945. **הציגו** את השינוי ביחס לסטאלין על בסיס רכיב אחד מכל קריקטורה. (סה"כ שני רכיבים).

ב. על פי מה שלמדתם, הציגו את הסיבה להצטרפותה של ארצות הברית לבעלות הברית ב-1941. **הסבירו** מדוע ארה"ב החליטה להטיל פצצות אטום על יפן בשנת 1945.

מחווין:

פרק א - שאלות ידע והבנה

1. שתי דרכים שסייעו לנאצים לבסס את שליטתם בגרמניה במהלך שנות השלושים: (30% לדרך ראשונה ו20% לדרך שנייה)

- החוק להגנת אחדות המפלגה והרייך, מאי 1933 - נאסרה כל פעילות של מפלגה אחרת מלבד המפלגה הנאצית.
 - קיום בחירות מחודשות לרייכסטאג נובמבר 1933, שבהן השתתפה רק המפלגה הנאצית. הנאצים זכו בכל המושבים ברייכסטאג.
 - אחדות המפלגה והמדינה דצמבר 1933 - נקבע כי מנהיג המפלגה הוא מנהיג המדינה ואין כל סמכות אחרת מלבדו.
 - תהליך ההאחדה - שורה של פעולות שבסופן נוצרה זהות מוחלטת בין המדינה הגרמנית ובין המפלגה הנאצית /
 - פולחן אישיות סביב היטלר.
 - שימוש בטרור ע"י הקמת מחנה הריכוז דכאו למתנגדי משטר, הקמת הגסטאפו שעודד הלשנות. - שימוש בחינוך/תנועות נוער, שיועדו בראש ובראשונה לחנך לאידאולוגיה נאצית. - שימוש בתעמולה שנועדה להפיץ את האידאולוגיה הנאצית.
 - העברת כל הסמכויות הכלכליות לידי הממשלה
- (חורבן וגבורה , עמ' 28-30)

- שני צעדים שנקטו הנאצים נגד היהודים בגרמניה בין השנים 1933-1935: (30% לצעד ראשון ו20% לצעד שני)
- יום החרם הכלכלי
 - חוק החזרת הפקידות המקצועית על כנה
 - חוק האוסר שחיטה יהודית כשרה.
 - הגבלת מספר היהודים בתיכונים ובאוניברסיטאות .
 - שריפת ספרים שיהודים חיברו או ביטאו רעיונות יהודיים .
 - חוקי נירנברג
 - אריזציה
 - בידוד חברתי של היהודים

(חורבן וגבורה , עמ' 31-37)

2. ההחרפה במדיניות הנאצית כלפי יהודי גרמניה באה לידי ביטוי בשתי פעולות: (30% פעולה ראשונה, 20% פעולה שנייה)

פעולות של הנאצים:

- סימון הזהות היהודית בדרכונים
-האצה בתהליך האריזציה
-גירוש יהודי זבונשין
-ליל הבדולח

והציגו שתי סיבות להחרפת המדיניות שלהם. (30% פעולה ראשונה, 20% פעולה שנייה)
-ההחרפה הייתה חלק מתהליך ההקצנה הכללית בהתנהלות של גרמניה הנאצית,
- גרמניה השתלטה על מדינות סמוכות וחשה חזקה.
-כישלון ועידת איוואן

(חורבן וגבורה עמ' 39-42)

3. מאבק מול מדינה אחת שמהווה ניצחון לגרמניה והסבר לניצחון: (20% המדינה, 40 % סיבת הניצחון)

—כיבוש פולין: באמצעות מלחמת בזק/בליצקריג / מאמץ צבאי מרוכז/ על רקע הסכם ריבנטרופ-מולוטוב, הצליחה גרמניה לכבוש את פולין בימים ספורים.
—השתלטות על דנמרק/נורבגיה/הולנד/בלגיה: הודות לארגון מוצלח של כוחות הצבא / יכולת ההפתעה של גרמניה / אי התחשבות בגורל האזרחים באזורי הקרבות.
—כיבוש צרפת: כיבושה של בלגיה סלל את הדרך לכיבוש צרפת (קו מזיינו כבר לא הגן על צרפת) / צרפת לא התכוננה כראוי למלחמה.
—מבצע ברברוסה / הפלישה לברית המועצות: התבססות על הפתעה / יוזמה נגד האויב / פעולה מהירה וחותרת.
מאבק מול מדינה אחת שמהווה כישלון לגרמניה והסבר לכישלון: (20% פעולה ראשונה, 20% פעולה שנייה)

בריטניה - גבורתם של הטייסים הבריטים ,

- רוח הגבורה ויכולת העמידה של העם הבריטי .

(חורבן וגבורה עמ' 74-76)

4. הציגו דילמה אחת שהייתה לראשי וחברי היודנראט בשלב הראשון של המלחמה, ודילמה נוספת שהתעוררה בשלב מאוחר יותר. (35% דילמה ראשונה, 30% דילמה שנייה)

- האם לשתף פעולה עם הנאצים? עושי דברם של הנאצים מול הרצון לפעול לרווחתם של היהודים.
 - כיצד להתייחס לחברי ארגוני המחתרת ותנועות הנוער?
 - האם לאפשר הברחת מזון?
- הדילמה שהתעוררה מאוחר יותר:
- האם לשתף פעולה עם הנאצים בארגון המישלוחים מהגטו למחנות ההשמדה?
- הציגו את אחת הדרכים בהן התמודד אדם צ'רניאקוב, ראש היודנראט בגטו ורשה, עם אחת הדילמות שהצגתם. (35% דרך התמודדות ראשונה).
- הוא שיתף פעולה עם הנאצים תוך ניסיון למנוע ככל האפשר את התערבות הנאצים בענייני הגטו.
 - הוא התמסר כל כולו לניהול הגיטו והקים מערכת של עזרה וטיפול בתושבי הגטו.
 - אפשר פעילות חשאית בתחום הכלכלה והברחת מזון.
- אדם צ'רניאקוב סירב לשתף פעולה עם הכנת הרשימות של אלפי היהודים שיועדו להשמדה ושם קץ לחייו.
- (חורבן וגבורה, עמ' 144-152)

פרק ב - טקסט מילולי

6. על פי הקטע, הציגו שתי הוכחות מתוך פרוטוקול ועידת ואנזה לכך שהצמרת הנאצית תכננה במודע את השמדת היהודים באירופה. (30% להוכחה ראשונה, 20% לשנייה)

- יוזם הוועידה ומי שישב בראשה, ריינהרד היידריך, הציג ל-15 הנוכחים בוועידה טבלה מפורטת של מספר היהודים בכל הארצות, שהסתכם ב-11 מיליון.
- היידריך אמר שחלק גדול מהם יאבדו ללא ספק בתהליך ההתמעטות הטבעית. אלה שיוותרו עד הסוף, הם בלי ספק אותו חלק שיש לו כושר התנגדות גדול ביותר, ולו יינתן טיפול מתאים.

על פי מה שלמדתם, הסבירו שני גורמים להקמת מחנות ההשמדה דווקא במזרח פולין. (30% לראשון, 20% לשני)

- זה היה שטח בשליטה צבאית מלאה של הנאצים
- שטח זה היה רחוק מעיני העולם, וכך היה קל יותר להסתיר את הנעשה בהם

- הנאצים לא רצו לבנות מחנות השמדה על אדמת גרמניה, כי חששו מדעת קהל (חורבן וגבורה, עמ' 108-111)

7. על פי הקטע, הציגו שתי מטרות של הנאצים בהעברת היהודים למחנות עבודה. (20% לכל מטרה)

- ניצול העבודה שלהם בסלילת כבישים
- גרימת מוות טבעי מתשיות/ חיסול טבעי

על-פי מה שלמדתם, הציגו שתי דרכים, בהן הנאצים הסתירו מהיהודים את המטרה האמיתית לשליחתם למזרח. (40% לדרך אחת ו-20% לשניה)

- סיפרו ליהודים שהם נוסעים למחנות עבודה
- נתנו ליהודים לכתוב גלויות לקרוביהם, כדי שאלו יאמינו שהם בחיים
- במחנות ההשמדה הנאצים יצרו אשליה, מוסיקה/תפאורה של תחנת רכבת אמיתית (חורבן וגבורה, עמ' 94-95)

8. על-פי מה שלמדתם, ציונו עקרון מתוך האידאולוגיה הנאצית שבא לידי ביטוי בתוכנית "הפתרון הסופי". (20%)

- תורת הגזע
- הסבירו, כיצד עקרון זה בא לידי ביטוי בקטע. (30%)
- האידאולוגיה הנאצית ראתה ביהודי תת-אדם, שיש להשמידו. תורת הגזע מחלקת את בני-האדם לגזעים, וטוענת שיהודים הם תת גזע שאין לו זכות קיום.

על-פי הקטע, הציגו שני גורמים נוספים שאיפשרו את השמדת יהודי אירופה. (30%)

- היעילות הפקידותית הייתה חיונית לצורך ביצועו של מבצע ענקי וחסר תקדים ביבשת הנתונה במלחמת-עולם.
- היכולת התעשייתית איפשרה להשמיד בצורה מהירה, ואפילו כדאית מבחינה כלכלית, 6 מיליון בני-אדם. (חורבן וגבורה, עמ' 18-13)

פרק ג - ניתוח מקור חזותי

9.

א. על-פי מה שלמדתם, הסבירו שתי מטרות של הנאצים במדיניותם כלפי יהודי פולין. (30%)
למטרה ראשונה ו20% למטרה שנייה)

- הנאצים רצו לבדוד את היהודים ולמנוע מהם קשר לעולם בחוץ/מידע על עולם בחוץ
- הנאצים רצו להשתלט על הרכוש של היהודים
- הנאצים שאפו לסגור את היהודים, ובכך לגרום לתחלואה ומוות טבעי של רבים
- הנאצים שאפו להרחיק את היהודים מהאוכלוסייה הפולנית, כדי למנוע מהם עזרה

לפי שני רכיבים בתמונה, הציגו את המימוש של אחת המטרות של "איגרת הבזק". (30% רכיב ראשון, 20% רכיב שני)

- בתמונה רואים את היהודים נכנסים לתוך מבנה מסורג ונכלאים. זה מממש את מטרת הבידוד של היהודים מהסביבה
 - בתמונה רואים את היהודים נכנסים לגטו עם רכוש מועט. וזה מממש את המטרה של נישול היהודים מהרכוש שלהם.
 - בתמונה רואים שמכונות צבא שומרות על היהודים. זה מממש את המטרה לכלוא אותם שימותו בגטו/מפריד אותם מאוכלוסייה פולנית.
- (חורבן וגבורה, עמ' 97-100)

ב. על-פי מה שלמדתם, הציגו את השינוי במדיניות הנאצית. (30%)

—מעבר לרציחות המוניות של יהודים בבורות הירי/ ראשית הפתרון הסופי.
—מעבר מבידוד וריכוז בגטאות לרצח המוני.

הסבירו שני גורמים לשינוי במדיניות הנאצית כלפי היהודים לאחר הפלישה לבריה"מ. (40% לגורם ראשון ו30% לשני)

- כיבוש שטחים בברית המועצות, שהייתה בהם אוכלוסייה יהודית צפופה, דרבן את הגרמנים לעבור מפתרונות "זמניים" ל"פתרון סופי".

- " מבצע ברברוסה" היה מלחמה טוטאלית נגד השקפת עולם הבולשביקית שיש להכחידה עד היסוד, והיהודים נתפסו כיוצריה ומחולליה של אידיאולוגיה זו.

- השטחים שנכבשו בברית המועצות היו אזורי ספר, המרוחקים ממרכזי תרבות/מדעת הקהל המערבית, לכן היה אפשר לפעול בהם ללא ריסונים ומגבלות.
- הגרמנים הרשו לעצמם- כי הקהל המקומי היה אנטישמי ושיתף פעולה " פקודת הקומיסרים" שניתנה לפני היציאה ל"מבצע ברברוסה", העניקה גושפנקא לרצוח את אויבי הרייך ולא לקחת שבויים.
- היהודים נחשבו חלק ממנגנון המפלגה הקומוניסטית, דבר שהוביל לשחרור כל העכבות בפעולות נגדם.
- הנפילה המהירה של שטחים נרחבים בברית המועצות עוררה בקרב הגרמנים תחושות של אופוריה/ שכרון כוח / בלתי מנוצחים, ואלה סייעו לשבירת המחסומים האחרונים.
(חורבן וגבורה, עמ' 105-108)

10.

א. **הציגו** את האירוע ההיסטורי שבעקבותיו צוירה הקריקטורה בשנת 1939. (40%)

הסכם ריבנטרופ-מולוטוב, שהתרחש באוגוסט 1939. ההסכם קבע ששתי המדינות לא יתקיפו אחת את השניה במשך 10 שנים, והיה בו נספח סודי שקבע שבריה"מ וגרמניה יחלקו ביניהן את פולין.

הציגו את השינוי ביחס לסטאלין על בסיס רכיב אחד מכל קריקטורה. (סה"כ שני רכיבים, 30% לכל רכיב).

- בקריקטורה הראשונה רואים את סטאלין מצויר בצורה של צלב קרס נאצי. ובקריקטורה השניה רואים את סטלין עומד יחד עם מנהיגי בעלות הברית ודואג לשלומן של העולם אחרי המלחמה. מזה מבינים שהוא עבר מלהיות בעל-ברית של היטלר לבעל ברית של המדינות שניצחו את היטלר.

(חורבן וגבורה, עמ' 73-74)

ב. **הציגו** את הסיבה להצטרפותה של ארצות הברית לבעלות הברית ב-1941. (40%)

- ארה"ב הצטרפה למלחמת העולם השנייה מכיוון שיפן התקיפה אותה בפרל הארבור והכריזה עליה מלחמה.
- יפן הייתה בעלת ברית של היטלר ומוסוליני, וכך ארה"ב נכנסה למלחמה גם נגדם.

הסבירו מדוע ארה"ב החליטה להטיל פצצות אטום על יפן בשנת 1945. (60%)

- היפנים סרבו להיכנע בסוף המלחמה, למרות שפגו אבידות
- ארהב רצתה לסיים את המלחמה העולמית.
- ארה"ב רצתה להפחיד את הרוסים, במסגרת המלחמה הקרה ביניהם

(חורבן וגבורה, עמ' 88-89)

